

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА**

71 – 125 / 12

Београд

дел.бр. 24863 датум 03.10.2012.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

**МОНИТОРИНГ УСТАНОВА
У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ
ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ**

**МОНИТОРИНГ
ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА**

Извештај о посети ПС НОВА ВАРОШ

Београд, септембар 2012. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, са службеним лицима која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређење услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по Јавном позиву³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUKOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

План посета НПМ за 2012. годину је сачињен у складу са договором Заштитника грађана, Покрајинског Омбудсмана и изабраних удружења која су задужена да системски прате положај лица лишена слободе у посебним областима. Пошавши од намере да НПМ у наредне четири године посети све установе у којима се налазе лица лишена слободе, предвиђено је да се током 2012. године обави око 80 посета, од чега 50 полицијских станица, 10 затвора, 5 психијатријских болница, 6 установа социјалне заштите стационарног типа, прихватилиште за странце и 10 домова за старе особе и геронтолошких центара. Редовне посете установама ће бити најављене, а по потреби ће се обавити без претходне најаве.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ ће одржавати стални дијалог са посећеном установом као и органом у чијем је саставу, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011

² 12. децембра 2011. године

³ објављеном 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА	Полицијска станица Нова Варош <i>/ у саставу Полицијске управе Пијеполје</i>
РАЗЛОГ ПОСЕТЕ	Обављање послова Националног механизма за превенцију тортуре (НПМ) у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011)
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободе у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака.
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем грађана Београдски центар за људска права
ВРСТА ПОСЕТЕ	Редовна посета, у складу са Планом посета Националног механизма за превенцију тортуре за 2012. годину
ДАТУМ ПОСЕТЕ	14. септембар 2012. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена писаним путем
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	вођа тима: Предраг Андрић, виши саветник Заштитника грађана чланови тима: Јелана Самарџић, Млађи саветник Заштитника грађана Јелана Јелић, Млађи саветник Заштитника грађана Бојан Гавриловић, представник Београдског центра за људска права

ТОК ПОСЕТЕ

ФАЗА I: РАЗГОВОР СА РУКОВОДСТВОМ УСТАНОВЕ

Посета тима Националног механизма за превенцију тортуре започета је разговором са Небојшом Мандићем, командиром Полицијске станице Нова Варош, Полицијске управе Пријепоље, којом приликом је указано је на мандат НПМ, опште циљеве који се желе постићи, принципе поступања и план посете Полицијској управи. Командир Полицијске станице је представио Полицијску станицу у општим цртама, и указао на основне проблеме са којима се Полицијска станица суочава у раду.

ФАЗА II: ОБИЛАЗАК УСТАНОВЕ

Тим НПМ је посету наставио обиласком зграде Полицијске станице Нова Варош. Извршен је увид и фотографисање просторија за полицијско задржавање и извршен обилазак просторије за испитивање осумњичених.

ФАЗА III: РАЗГОВОР СА ЗАТЕЧЕНИМ ЛИЦИМА

Тим НПМ није обавио појединачне интервјуе са лицима лишеним слободе у Полицијској станици Нова Варош, јер у моменту посете није затечено ни једно лице коме је одређено полицијско задржавање. Обављени су разговори са затеченим полицијским службеницима који су чланове тима НПМ информисали о начину рада, као и проблемима са којима се суочавају у раду.

ФАЗА IV: УВИД У ДОКУМЕНТАЦИЈУ

Извршен је увид и копирање документације у предметима лица према којима је одређено задржавање.

ФАЗА V: ЗАВРШНИ РАЗГОВОР СА РУКОВОДСТВОМ УСТАНОВЕ

Посета Полицијској станици Нова Варош окончана је завршним разговором тима НПМ са руководством Полицијске станице.

Вођа тима НПМ указао је на основне утиске о посети, пре свега о поштовању права лица лишених слободе, о елементима који могу довести до појаве тортуре, нечовечног или понижавајућег поступања, као и односу запослених према тиму НПМ. Прибављена су и додатна објашњења о појединим релевантним околностима. Изражена је спремност руководства Полицијске станице да се спроведу мере које буду предложене у извештају о посети.

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници у Полицијској станици Нова Варош остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућили му приступ и преглед свих просторија и инсталација, фотографисање, пружили све тражене информације, омогућили несметан приступ, увид и фотографисање тражене документације, без обзира на степен њене тајности.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОЛИЦИЈСКОЈ СТАНИЦИ

ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА	НОВА ВАРОШ <i>у саставу Полицијске управе Пријеноље</i>	
Адреса ПС	Ул. Ослободилаца бр. 2 31320 Нова Варош	
Тел. ПС	033 / 61-243	
Командир ПС	Небојша Мандић	
Испоставе и одсеци у ПС (који примењују полицијска овлашћења)	Одсек криминалистичке полиције Полицијска испостава	
Просторије за полицијско задржавање у ПС	Постоје једна просторије за полицијско задржавање по Закону о безбедности саобраћаја на путевима и по Закону о полицији – јавни ред и мир Лица којима је задржавање одређено по Законнику о кривичном поступку смештају се у притворској јединици ОЗ Ужице	
Број лица којима је одређено задржавање у ПС у 2011. г.	Због кривичног дела	5
	Због прекршаја	43
Број обављених лекарских прегледа задржаних лица у 2011. г.	5	
Исхрана лица у време задржавања	Не обезбеђује се	
Број задржаних лица којима је решењем суда одређен притвор у 2011. г.	4	
Употреба средстава принуде од стране полицијских службеника ПС у 2011.г.	Физичка снага	/
	Службена палица	/
	Средства за везивање	4
	Ватрено оружје	/
Притужбе на поступање полицијских службеника ПС у 2011.г.	Број притужби	4
	Број основаних притужби	/
Дисциплински поступци за извршене повреде службене дужности полицијских службеника ПС у 2011.г.	Број поступака	7
	Изречених мера за тешке повреде	4
	Изречених мера за лаке повреде	3
	Поступци у току - неокончани	/

ПОСТУПАЊЕ У ОСТВАРИВАЊУ ПОЛИЦИЈСКИХ ОВЛАШЋЕЊА

Затечени полицијски службеници су навели следеће:

Лице које је лишено слободе се одмах обавештава о својим правима, и то најпре усмено, а затим путем обрасца, ког лице лишено слободе својеручно потписује, како би се отклонила недоумица да ли је заиста поучено о својим правима. Ако лице лишено слободе не зна српски језик, или ако је реч о особи оштећеног слуха, ангажују се овлашћени тумачи по списку. Пре свега лице се поучи: да није дужно ништа да изјави и да све што изјави може бити употребљено као доказ, да има право на браниоца по свом избору, да несметано контактира са браниоцем и да бранилац присуствује његовом саслушању, да се о лишењу слободе без одлагања обавесте лица по његовом избору и да има право на преглед лекара.

Личне претресе лица лишених слободе увек обавља службено лице истог пола као и лице које се претреса. У случају одузимања ствари сачињава се посебна потврда о привремено одузетим предметима, која није у саставу решења о задржавању што представља пример добре праксе.

Обавештавање блиских лица по захтеву лица лишених слободе се обавља одмах по лишењу слободе, о обавештавању се увек сачињава службена белешка. Ако је потребно да се предузму мере за збрињавање деце или других лица о којима се лице лишено слободе стара одмах се обавештава надлежни Центар за социјални рад.

Лицу лишеном слободе се омогућује право да позове изабраног браниоца, а бранилац по службеној дужности се одређује по списку Адвокатске коморе Чачак, уз потпуно поштовање редоследа по списку. Указују да велики број адвоката одбија да приступи из разлога неуредног плаћања за пружене услуге бранилаца по службеној дужности, што додатно отежава рад.

Решење, односно наредба о задржавању лица се доноси најкасније у року од два сата по лишавању слободе, рок задржавања почиње да тече од момента лишавања слободе (по ЗКП и ЗОБС), односно од момента довођења у просторије полиције (по ЗЈРМ). Решење, односно наредба о задржавању се уручује задржаном лицу одмах. Решење о задржавању лица садржи правну поуку, а наредба о задржавању не садржи поуку о правном леку, јер исти није предвиђен.

Лекарски прегледи се обављају увек када лица лишена слободе то затраже и увек након примене мера принуде. Прегледи се обављају у оближњем здравственом центру. Не постоји проблем у вези обављања лекарских прегледа. Лекарски налаз и остала медицинска документација о прегледу се даје лицу лишеном слободе.

Извештај о употреби средстава принуде се сачињава у сваком случају када се примене средства принуде.

Лица којима је задржавање одређено наредбом због прекршаја по ЗОБС и ЗЈРМ у трајању до 12 сати задржавају се у просторијама за полицијско задржавање у ПС Нова Варош. Лица којима је задржавање одређено решењем по ЗКП у трајању до 48 сати смештају се у притворској јединици ОЗ Ужице, у Ужицу, чије задржавање обезбеђује полицијски службеник ПУ Ужице.

Полицијски службеници су навели да се у протеклих годину дана једно лице лишено слободе притужило на рад службених лица, али је утврђено да је притужба била неоснована.

ПРОСТОРИЈЕ ЗА ПОЛИЦИЈСКО ЗАДРЖАВАЊЕ

У ПС Нова Варош, која се налази у вишеспратној згради у добром стању. У приземљу зграде постоји једна просторија за задржавање која је намењена за боравак лица којима је одређено задржавање по ЗОБС-у и по Закону о полицији – јавни ред и мир у трајању до 12 сати. Током обиласка просторије није затечено ниједно задржано лице.

Просторија за задржавање се налази у приземљу право од улаза у зграде са леве стране од дежурне службе. Простор за време на свежем ваздуху не постоји.

Димензије просторије су 6 x 2 м, висине око 3 м. Постоје два лежаја направљена од дрвених плоча, димензија 3 x 1,5 м. Лежајеви се налазе са десне стране уз сам зид просторије и оба имају јастук и ћебе, али не и душек, делује чисто. Прозор има, димензија 1 x 1,5 прекривен металним плочом са рупицама. Непријатан мирис се не осећа. Вештачко осветљење постоји, чине га једна сијалица постављене изнад врата, заштићене металном решетком а јачина светла није довољна за несметан вид. Просторија делује уредно и одржавано. Влаге нема. Хигијена је добра. Зидови су окречени. Под је бетонски.

У просторији не постоји тоалет већ се исти налази поред просторије за задржавање. Тоалет чини wc шоља са испирачем и лавабо са малим бојлером са топлем водом.

У просторији за задржавање не постоји славина за текућу воду за пиће, воду за пиће задржаним лицима по захтеву доноси дежурни полицијски службеник, у отвореним посудама (пластичним флашама или чашама).

УТВРЂЕНО

У ПС Нова Варош задржаним лицима није на одговарајући начин омогућено коришћење воде за пиће.

ОСНОВ

Устав РС гарантује да нико не може бити изложен мучењу или нечовечном поступању или кажњавању и да се према лица лишена слободе мора поступати човечно. Важећи стандарди одређују да лице лишено слободе мора имати несметан приступ води за пиће. Вода мора испуњавати важеће хигијенске услове.

ПРЕПОРУКА

Унутар просторија за задржавање у ПС Нова Варош инсталираће се славине за текућу воду (водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење - по моделу постојећих испирача за тоалет), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

У ПС Нова Варош се задржаним лицима, која се по устаљеној пракси не задржавају дуже од 12 сати, не даје ни један оброк.

УТВРЂЕНО

У ПС Нова Варош задржаним лицима се не омогућује исхрана.

ОСНОВ

Устав РС гарантује да нико не може бити изложен мучењу или нечовечном поступању или кажњавању и да се према лица лишена слободе мора поступати човечно. Важећи стандарди одређују да се лицу лишеном слободе током његовог задржавања мора омогућити исхрана подобна за одржање његовог здравља и снаге.

ПРЕПОРУКА

ПС Нова Варош ће задржаним лицима омогућити један оброк хране најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка хране дневно (доручак, ручак и вечера).

У просторији за задржавање постоји грејање у виду једне металне правоугаоне цеви на плафону.

У просторијама за задржавање у ПС Нова Варош не постоји дугме електричног звона за позивање дежурних полицијских службеника. Задржана лица су принуђена да полицијске службенике из дежурне собе, позивају махањем у видео надзор. Негативан аспект напред наведеног недостатка се између осталог односи и на околност да у просторији за задржавање не постоји текућа вода за пића, те да доступност води за пиће непосредно зависи од дежурног полицијског службеника.

УТВРЂЕНО

У просторијама за задржавање лица у ПС Нова Варош није установљен ефикасан систем који ће задржаном лицу омогућити да позове дежурног полицијског службеника.

ОСНОВ

Препорука Комитета за превенцију тортуре Савета Европе је да све просторије за полицијско задржавање имају електрично звоно подобно да позове дежурног полицијског службеника у случају потребе (*лоше здравствено стање, жеђ, физиолошке и друге потребе*).

ПРЕПОРУКА

ПС Нова Варош ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

У ПС Нова Варош се води посебна евиденција о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника и то на сваких 20 до 30 минута о чему постоји уредна службена белешка, што је пример добре праксе у односу на поједине полицијске станице.

Противпожарни апарат и излаз у ситуацијама опасности постоји али не постоји обавештење и путоказ о истом. Не постоји план евакуације нити упутство за поступање у случају пожара. Кутија са прибором за прву помоћ не постоји а полицијски службеници нису обучени за пружање исте. Целокупна површина просторија за задржавање је покривена видео надзором, и то једном камером, постављена изнад врата у ограђеном металном делу прекривеном металном плочом са рупицама где је постављено и вештачко осветљење. Надзор се обавља на монитору који се налази у просторији дежурног полицијског службеника. Употреба камера у просторији је видно назначена. Видео снимци се чувају наредних 7 дана а онда се уништавају. Представници Националном механизма за превенцију тортуре су имали прилику да се и лично увере у то.

УВИД У ДОКУМЕНТАЦИЈУ

Извршен је увид у књиге задржавања које се воде у ПС Нова Варош, нису уочене неправилности.

Извршен је увид у предмет бр. 04 - 42/11 задржаног лица Младена Тошића, рођеног 06. јануара 1988. године у Новој Вароши. Разлог за задржавање је угрожавање безбедности саобраћаја на путу. Наредбом о задржавању, донетим 27. децембра 2011. године у 03 сата и 29 минута Младену Тошићу је одређено задржавање почев од 27. децембра 2011. године у 03 сата и 29 минута, до 15 сати и 29 минута. У наредби о задржавању лица од 27. децембра 2011. године наведено је да је према Младену Тошићу одређено задржавање почев од 27. децембра 2011. године у 03 сата и 29 минута а да је задржавање завршено у 15 сати и 29 минута (у трајању од двадесет четири сата). У наредби о задржавању је констатовано да је Младен Тошић под дејством 1,21% алкохола у организму затечен да управља моторним возилом чиме је угрозио сопствену и безбедност других учесника у саобраћају. На Записнику о задржавању је констатовано да је поучен о правима која му припадају по закону, о правима је поучен на српском језику, те је посебно поучен о праву да се о лишењу слободе без одлагања обавесте лица по његовом избору а што је задржано лице потврдило својим потписом на Записнику. Лекар га није прегледао јер је задржано лице изјавило да не жели лекарску помоћ. Потврда о привремено одузетим предметим постоји, и није саставни део Записника већ постоји као посебан документ који се налази у списима предмета.

Извештај сачинио:
Предраг Андрић
Јелена Јелић
Јелена Самарџић

Стручна служба
Заштитника грађана

ЗАМЕНИК ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА

Милош Јанковић